

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50 **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

культури, національних ідентичностей, людства загалом. Тема потребує подальших досліджень, особливо у контексті злочинів держави-агресора проти культурної спадщини України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дубов Д. Публічна дипломатія США в добу Холодної війни. Як США завойовували «серця і розум людей» (у дзеркалі розсекречених документів ЦРУ): Аналіт. доп. Київ : Нац. ін-т стратег. дослідж., 2020. 164 с.
2. Коберська А. Еволюція концепції культурної дипломатії. *Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини*. 2023. № 5.
3. Парчевська В. В., Паніна І. Г. Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія». *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. Т. 1, № 12.
4. Сербіна Н., Кучмій О. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. № 100 (1).

УДК 340.12

Софія РАЗУВАЄВА / Sofia RAZUVAEVA

студентка I курсу спеціальності 081 «Право»

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

Тетяна ГАВРОНСЬКА / Tetiana HAVRONSKA

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін

Навчально-наукового інституту права та політології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Держава і право – це два найважливіші елементи політичної та правової системи суспільства, які нерозривно пов'язані між собою. Їхній взаємозв'язок має багатогранний характер і проявляється в різних сферах життя. Право і держава завжди існують разом: вони разом виникли, разом розвиваються і функціонують. Об'єднує право і держава і те, що обидва вони являють собою явища політики: виникають як результат політичного розшарування суспільства і є основними інструментами управління політично диференційованим суспільством, в якому потрібно врахувати, узгодити суперечливі інтереси великих соціальних груп.

Ця тема є ключовою як для юридичної науки, так і для політичних наук, оскільки вона визначає спосіб, якими правила і закони регулюються, створюються та застосовуються в контексті державного устрою. З одного боку, держава є творцем права. Вона приймає закони та інші нормативно-правові акти, які регулюють поведінку людей. Право виступає як форма закріплення та вираження волі держави. Закони та інші нормативні акти дають людям чітке розуміння їхніх прав та обов'язків, а також правил поведінки в суспільстві. З іншого боку, право є формою організації та діяльності держави.

Правові норми визначають структуру та функції державних органів [1]. Вони також регулюють діяльність державних службовців, гарантуючи законність та справедливість їхніх дій. Норми права ставлять певні рамки для діяльності держави, не дозволяючи їй переступити межі дозволеного. Взаємозв'язок держави і права проявляється також у сфері реалізації права. Держава створює органи та механізми, які забезпечують дотримання та виконання норм права. За допомогою примусу держава гарантує реалізацію правових норм, караючи тих, хто їх порушує. Структура та функції держави часто визначаються правовими нормами. Наприклад, конституція країни встановлює систему влади, розділяє її між різними гілками влади і визначає межі їх повноважень. Таким чином, право впливає на структуру та функціонування держави.

Зв'язок між державою і правом є складною і багатогранною темою, яка вимагає глибокого аналізу з різних перспектив. Зазначимо, що держава є безпосереднім чинником створення правових норм і головною силою їх здійснення. Державна влада має конституційне значення для самого буття права як особливого інституту. Держава «опікує» право, використовує його потенціал для досягнення цілей державної політики. Однак вплив держави на право не слід абсолютизувати і розглядати у дусі етичних поглядів, що визнають право як засіб держави, її ознакою або атрибутом. Право має відносну самостійність, власні, внутрішньо властиві тільки йому закономірності формування та функціонування. З цього випливає, що право відносно держави має самостійне значення. Якщо і припустити, що право можна розглядати як інструмент держави, то лише із застереженням, що і держава є інструментом щодо права.

Тому розглянемо цей взаємозв'язок більш докладно з точки зору юридичної теорії, політичних наук, історії та культурології. З юридичної теорії: одним з ключових аспектів взаємозв'язку держави і права є питання про природу права і його джерела [3]. Правовий позитивізм, наприклад, стверджує, що право походить від влади держави, а його законність базується на тому, що воно встановлено компетентними органами. Натуралістичний підхід, натомість, аргументує, що право має вищий моральний чи природний характер, що перевищує владу держави [2]. Ці різні теорії визначають спосіб, яким право формується та функціонує в контексті державного устрою. З політичних наук: Політичні науки досліджують, як влада впливає на правову систему та, навпаки, як право регулює владу. Тут можна розглядати роль політичних інститутів у формуванні законів та політику, а також вплив правових норм на політичні процеси і прийняття рішень.

З історичної перспективи: Історія кожної країни відображається в її правовій системі. Історичні події, культурні традиції та політичні перевороти впливають на формування права та державних інститутів. Наприклад, заснування конституційних правових документів часто є результатом історичних боротьби перемог громадянських прав.

З культурологічної точки зору: Культурні особливості кожної країни відображаються в її правовій системі. Концепції справедливості, свободи, права власності та інші цінності визначаються культурними нормами та традиціями. Тому правова система кожної країни відображає особливості її культури та ідентичності. Загалом, взаємозв'язок між державою і правом є невід'ємною складовою будь-якого суспільства. Він визначає, як правила та закони формуються, застосовуються та захищаються, і грає ключову роль у створенні стабільності, справедливості та демократії в суспільстві. Між державою і правом можуть бути суперечності, колізії,

розбіжності (у цілях, методах, устремліннях), їхні стосунки не завжди складаються гладко. Крім інших причин це пояснюється тим, що держава і право, будучи тісно пов'язаними, в той же час в деякому роді – «антиподи», їхні позиції не в усьому збігаються.

Влада має тенденцію до необмеженості, виходу з-під контролю, вона тяготиться якої зовнішньої залежністю, а право прагне «поставити її на місце», ввести в юридичні рамки. «Право існує і розвивається у відомому протиборстві з державою ... воно – потужний антитоталітарний фактор» (С. С. Алексєєв) [1].

Ось деякі ключові моменти, які характеризують взаємозв'язок держави і права:

– право є формою вираження волі панівного класу. Держава використовує право для закріплення та захисту своїх класових інтересів;

– право є засобом регулювання суспільних відносин. Держава використовує право для встановлення правил поведінки для всіх членів суспільства;

– право є засобом забезпечення законності і правопорядку. Держава використовує право для боротьби з злочинністю та іншими правопорушеннями;

– право є засобом виховання громадян. Держава використовує право для формування у громадян правосвідомості та поваги до закону. Таким чином, держава і право нерозривно пов'язані між собою. Вони взаємно доповнюють і обумовлюють одне одного. Держава не може існувати без права, а право не може бути реалізовано без держави [4].

Отже, ця взаємодія визначає основні принципи та цінності суспільства. Правова система формується та розвивається під впливом політичних, історичних, культурних та соціальних факторів. Держава, у свою чергу, виступає як головний регулятор цього процесу, забезпечуючи створення, застосування та захист правових норм. Глибоке розуміння взаємозв'язку між державою і правом допомагає суспільству розвиватися на основі законності та демократії. Цей взаємозв'язок відображає принципи справедливості, рівності перед законом та захисту прав людини. Тому взаємозв'язок держави і права – це динамічний процес, який постійно розвивається.

Зміни в суспільстві та державі призводять до змін у правовій системі. Важливо, щоб право постійно вдосконалювалося, відповідаючи потребам суспільства та забезпечуючи його справедливий розвиток. Взаємозв'язок держави і права не є статичним. Він постійно розвивається та змінюється під впливом різних факторів, таких як економічний розвиток, політичні зміни, соціальні трансформації. Держава і право має велике значення для розвитку суспільства. Завдяки цьому зв'язку забезпечується організованість і стійкість суспільства, а також захист прав та свобод громадян.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Теорія держави і права : навчальний посібник / В. В. Копейчиков. Київ : Юрінком Інтер, 2016.
2. Вступ до теорії держави і права : підручник / М. В. Цвіркун. Київ : Атіка, 2017.
3. Теорія держави і права : підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. Київ : Правова єдність, 2019.
4. Вступ до теорії держави і права : навчальний посібник / О. В. Петришин. Київ : Алерта, 2020.